

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

Ro'yxatga olindi

BD-5111100 -4.01

2017- yil "18" 08

Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi

2017- yil "14" 08

CHOLG'U IJROCHILIGI VA ANSAMBLI

FAN DATSURI

Bilim sohasi:	100000 - Gumanitar
Ta'lim sohasi :	110000 - Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi:	5111100 - Musiqa ta'limi

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2017-yil "____" _____dagi
____-sonli buyrug'ining ____-ilovasi bilan fan dasturi ro'yxati tasdiqlangan

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha
O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashning 2017-yil "
____" _____dagi "____" -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida
ishlab chiqildi va turdosh oliy ta'lim muassalari bilan kelishildi.

Tuzuvchilar:

- Sh.N.Rahimov** - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika
universiteti "Musika ta'limi" kafedrasi dotsenti.
- M.A.Ilhomov** - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika
universiteti "Musika ta'limi" kafedrasi dotsenti.
- Sh.S.Yusupov** - Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika
universiteti "Musiqiy ta'lim" kafedrasi o'qituvchi.

Taqrizchilar:

- N.Qodirov** - O'zbekiston davlat konservatoriyasi dotsenti.
- Sh.Valiyeva** - Chilonzor pedagogika kolleji Maxsus cholg'u bo'limi
boshligi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti o'quv-
uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qiilingan. (2017 - yil
"____" _____dagi ____ - sonli bayonnoma).

I. O'quv fanning dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Mazkur fan datsuri 5111100 – Musbqa ta'limi ta'lim yo'nalishi Cholg'u ijrochiligi va ansambli sinfida milliy musiqiy qadriyatlarimizni chuqur o'rganish, milliy xalq kuylari va zamonaviy musiqani (milliy estrada) alohida yuksak badiiy did bilan ijro etish malakalarini takomillashtirishga alohida e'tibor beriladi. Darslar jarayonida ta'limning tarbiya bilan mushtarakligiga erishish maqsadida talabalar yuksak ahloqiylik, milliy ong, milliy tuyg'u, milliy iftihar, Vatanni sevish va ardoqlash hislarini tarbiyalab borish ham asosiy vazifalardan hisoblanadi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Oliy o'quv yurtlari faoliyatini yaxshilash to'g'risida» datsurdagi laboratoriya mashg'ulotlarni texnik vositalardan foydalanib o'tkazish ta'lim samaradorligini oshiradi. O'qish jarayonida kafedralar tashkil etilgan fonotekadan foydalaniladi.

Cholg'u ijrochiligi va ansambli fanning **maqsadi** - talabalarning o'quv jarayonida olgan bilimlarini ansambl sifatida mujassamlashtirish, keyingi o'qituvchilar faoliyatida cholg'u asboblari ansambllari tashkil qilish yo'llarini, talaba va o'quvchilarning o'qishdan bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkil qilish, madaniy merosga to'g'ri yondashishga ularning tafakkur va hissiyotlarini rivojlantirib borib, g'oyaviy – badiiy va ma'naviy tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatish. Ushbu fanning **vazifalari** umumta'lim maktablarda turli hil ansambllarini tashkil eta olish, repertuar tanlay olish, kontsert chiqishlarini uyushtirish malakalarini egallash.

- ansambllarni tashkil qilish haqidagi amaliy ma'lumotlarni bilish ijrodagi usullar (cholg'u zarblari, shtrihlari), doira usullari, bezaklarda foydalana olish;

- ansambllari ijrosidagi unison, hamda kup ovozli musiqiy asarlarni o'rganish, tahlil qila olish; cholg'ular haqida qiziqarli suhbatlar o'tkaza olish;- cholg'u ijrochiligi va ansambli tarihi, shakillantirishi haqida ma'lumotga ega bo'lish;

- cholg'uda ijro etishni o'rgatish jarayoni o'quvchilar tomonidan ijro asoslarini ongli ravishda puhta egallash, ijro uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni hosil qilish va ularni amalda qo'llay olish hamda mutsaqil ijodiy fikrlash va kuzatish qobiliyatlarini rivojlantirish, huningdek, etsetik didini shakillantirishga qaratilgan.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar. **Bakalavr:**

O'zbek xalq cholg'u asboblari – rubob, doira, tanbur v.b. jo'rligida:

- asosiy va qo'shimcha cholg'u asbobi, ijro vositalari va badiiyati;
- ansambli turlari;
- ansamblda badiiy ijro etish;
- musiqaning rivojlanish xususiyatlarini anglash yakka ijrochilik mahorati ustida ishlash;

- klassik bastakor va kompozitorlarning yaratgan merosini o'rganish va ijro etish;

- chet el musiqa madaniyatining ilg'or an'analaridan foydalan **haqida bilimlarga ega bo'lishi kerak;**

- cholg'u ijrochiligi bo'yicha tanlagan sozida xalk kuylari, o'zbek basakorlarining mashhur asarlarini ijro eta olishni ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak***;

- nota o'qib ijro etish malakalarini shakllantirish;
- cholg'uda mukammal ijro etish bilim va malakalariga ega bo'lish;
- o'rganilayotgan musiqa asarini umumiy taxlil eta bilish;
- cholg'uda ansambl va xor jamoasiga jo'r bo'la olish malakalarini egallash;
- cholg'uda musiqa asarini badiiy ijro va talqin etish ko'nikmalarini egallay olish malaka va ***malakalariga ega bo'lishi kerak***.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. Cholg'u ijrochiligi va ansambli

Laboratoriya mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1-mavzu. Cholg'u ijrochiligini rivojlanish davrlari.

O'rta Osiyoda ijrochilik san'atining paydo bo'lgan davridan to XIX asrning 60-yillarigacha taraqqiyoti xalq cholg'ularini uzoq o'tmishda paydo bo'lganligi, Musiqachilikda datslab urma zarbli cholg'ular, damli cholg'ular, so'ngra torli-mizrobli va torli-kamonli Musiqa cholg'ulari paydo bo'lganligi hamda tarixiy man'balari.

2-mavzu. O'zbek xalq kuylari

"O'zgancha", "Qashqarcha", "Do'loncha", "Farg'onacha", "Norim – norim", "Rohat", "Saboh", "Dutor bayoti" va shu murakkablikdagi boshqa asarlar.

3-mavzu. Fortepiano jo'rligida ijro etiladigan asarlar

I. O.Qosimov "Dutorim", Akbarov "Alla", P.Holliqov "Raqs", M.Mirzaev "Shodlik", "Yangi tanovar", K.Komilov "Hayolimda", R.Tursunov "Shahlo", F.Alimov "Lirik vals", H.H.Niyoziy "Sayyora", G.Qodirov "Raqs", A. Muhamedov qayta ishlagan "Dutor bayoti", B.Aliyev "Sho'hi pari", N.Hasanov "Gilos"

4-mavzu. Chet el bastakorlarining asarlari

M.Oginskiy "Polonez", P.Chaykovskiy "Neopolitanskaya pesnya", M.Glinka "Polka", U.Gadjibekov "Qo'shiq va raqs", I.Brams "Vengercha raqs" №5, M.Bolakirov - Polka. Qashqar rubobi sozining ijroviy imkoniyatlari haqida tobora chuqurroq tasavvurga ega bo'lib borish. Taniqli ijrochilarni o'ziga hos ijro uslublari. Mahorat sirlarini o'zlashtirib borish; Notaga qarab chalish malakasini o'tsirish, birinchi kursga nisbatan ijro jihatidan birmuncha murakkab bo'lgan texnik va bezakli mashqlar. Gamma va etyudlarni chalish, fortepiano jo'rligida jo'rsozlik va jo'rnavozlik malakalarini o'zlashtirish.

O'zbek xalq musiqasi namunalarini ijro etishda maqsadga muvofiq aplikatura tanlash va ijro etish bezaklarini qo'llay bilish malakasini o'tsira borish, ifodali ijro tajriba egallab borish.

O'rganilayotgan asarlarni mutsaqil tahlil qilish, asar harakteriga mos tushadigan ijro uslublarini mutsaqil tanlash va ijro etish mahoratini o'tsira borish.

2- Modul. Halq kuylari

1-mavzu. O'zbek xalq kuylari

“Gulbahor”, “Tanovar”, “Aliqambar”, “Oromijon”, “Sharob”, “Nasri segoh”, “Dilhiroj”, “Horazm lazgisi”, “Rajabiy”, “Samoi Dugoh”, “Mirzadavlat”, “Beksulton” va boshqalar.

2-mavzu. Fortepiano jo'rligida ijro etiladigan asarlar

Q.Mamirov “Yoshlik taronasi”, F.Alimov “Raqs”, Sh.Sayfuddinov «Fasli bahor», D.Zokirov «Ko'rmadim», B.Gienko qayta ishlagan «Nayrez» va boshqalar.

3-mavzu. Chet el bastakorlarining asarlari

S.Rahmaninov “Italyancha polka”, I.Brams “Vengercha raqs” №2, F.Amirov “Aslan qo'shig'i”, M.Glinka “Ivan Susanin”, operasidan “Raqs”, F.Shubert “Serenada”, U.Gadjibekov “Ko'rog'li” operasidan “Raqs” va boshqalar.

Bilim va malakalarni takomillashtirish qashqar rubobida badiiy ijro uchun zarur bo'lgan shtrixlar tizimi o'zlashtirish (yakka zarb, qo'sh zarb, teskari zarb, ufor zarb, tremolo) hamda o'zbek an'anaviy musiqada mavjud ornamentlarni (forshlag, nahshlag, mardent, trel kabilar) ijro etish texnikasini egallash.

Nota bilan chalish, fortepiano jo'rligida ijro etish malakalarini o'tsira borish, kompozitorlarning murakkab asarlarini chalish, mahoratini singdirib borish. Ijro imkoniyatidan kelib chiqqan holda va o'z mahoratini o'tsirish maqsadida ijro uchun mutsaqil asarlar tanlash, mos ijro uslublarini topish va o'rganilayotgan asarlarni har tomonlama tahlil qilish, o'quvini o'stira borish.

3- Modul. Bastakorlik asarlari

1-mavzu. Fortepiano jo'rligida ijro etiladigan asarlar

F.Nazarov “Qo'shiq va raqs”, H.Rahimov “Navro'z”, A.Muhamedov qayta ishlagan “Rohat”, F.Vasilev va E.Shukrullaev qayta ishlagan “Uyg'urcha qo'shiq va raqs”, S.Rutsamov “Eskerani”, D.Zokirov qayta ishlagan “Tanovor” va boshqalar.

Qashqar rubobida ijro etishning texnik va bezakli ijro etish malakalarini orttirib borish, nota yozish, kuy va qo'shiqlarni rubobga moslash va turli tonliklarga ag'dara bilish malakasini egallash:

- davlat attetsatsiyasi talablari darajasidagi ijro jihatidan murakkab asarlarni, xalq kuylarini mahorat bilan chalish texnikasini egallash; maktab datsuriga kiritilgan barcha qo'shiqlarga jo'rnavozlik qilish, tinglash uchun berilgan asarlarni to'laqonli ijro etish malakasini egallash;

- maktabda sinfdan tashqari musiqiy mashg'ulotlar jarayonida rubobchilar ansambli, duet, trio, kvartet jo'rovozliklarini tashkil etish tajribasini egallash; o'z utsida mutsaqil ishlash, asarlar tanlash, mutsaqil o'rganish, notaga qarab ravon ijro etish va har bir asarni badiiy va hushohang ijro etish malakasini shakllantirish.

2-mavzu. O'zbek xalq kuylari

“Cho'li Iroq”, “Munojot”, “Garduni Dugoh”, “Mushkiloti Dugoh”, “Hafifi Segoh”, “Toshkent Uforisi”, “Bozurgoni”, “Tasnifi Dugoh”, “Soyaiy” va boshqalar.

3-mavzu. Fortepiano jo'rligida ijro etiladigan asarlar

J.Sultonov “Raqqosasidan”, R.Ne'matov “Humor”, M.Bofaev “Poema”, S.Haytboev “Rubob taronasi”, B.Gienko “Badahshon raqsi”, Narimanidze “Davluri” va boshqalar.

Talabalar yil davomida chalish texnikasiga oid materiallar dutor chalishning umumiy qoidalarini o'rganadilar, shuningdek, tovush hosil qilish uchun yozilgan mahsus mashqlarni bajaradilar hamda qochirimlarni mashq qiladilar. Bu davrda talabalar 6-8 ta badiiy asar va 1-3 sinf uchun mo'ljallangan maktab qo'shiqlarini o'zlashtirishlari lozim.

IV.Laboratoriya mashg'ulotlari mavzulari mazmuni: Tavsiya etilgan asarlar

Xalq kuylari va o'zbekitson bastakorlarining asarlari

1. A.Odilov qayta ishlagan “Gilos”, M.Asilov va F.Vasilev. “Dutor dasrligi” T., 1977 y.
2. N.Nasimov qayta ishlagan “Yangi tanovar”.
3. F.N.Vasilev qayta ishlagan “Gulnora”.
4. N.N.Nasimov qayta ishlagan “Ufori sanam”.
5. F.N.Vasilev qayta ishlagan “As bo'laman».
6. U.Karimov qayta ishlagan «Gulirayhon» o'zbek xalq kuylari.
7. Dutor va fortepianino jo'rligidagi asarlar T., 1990 y.
8. O'zbek xalq kuyi “Navro'zi ajam”, O'zbek xalq kuyi “Qo'shchinor”, “Qo'shtor”, o'zbek xalq kuyi “O'zgancha”, o'zbek xalq kuyi “Tanovor 1”, O'zbek xalq kuyi “Turandod”, o'zbek xalq kuyi “Savti Miskin”, o'zbek xalq kuyi “Chapandozi Bayot”, o'zbek xalq kuyi “Sarahbori Ko'hitson”, O'zbek xalq kuyi “Dilhiroj”, O'zbek xalq kuyi “Garduni segoh”.
9. F.Vasilev qayta ishlagan “Dutor bayoti” M.Asilev, F.Vasilev “Dutor darsligi”. T., 1977 y.
- 10.F.Vasilev qayta ishlagan “Segoh”.
- 11.B.Gienko “Turkman eshvoyi”. M.Asilev, F.Vasilev “Dutor darsligi T., 1980 y.
- 12.O'zbek xalq kuyi “Rots pandjgoh qashqarchasi”. O.Qosimov navolari”.1980 y.
- 13.O'zbek xalq kuyi “Rots pandjgoh uforasi”.
- 14.O'zbek xalq – 1,2 “Rots panjagoh uforasi”.
- 15.O'zbek xalq kuyi “Girya qozoq”.
- 16.O'zbek xalq kuyi “Usmoniya”.

- 17.O'zbek xalq kuyi "Bozirgoni". O.Qosimov "Dutor navolari". T., 1983 y.
- 18.O'zbek xalq kuyi "Chapandoz".
- 19.O.Qosimov "Chert dutoring". O.Qosimov "Dutor taronalari". T.,1978 y.
- 20.O.Qosimov "Talpinar yurak".
- 21.A.Iliyosov musiqasi. U.Karimov qayta ishlagan "Raqs".
- 22.U.Karimov qayta ishlagan "Baht kuyi".
- 23.A.Muhamedov qayta ishlagan "Rohat".
- 24.Sh.Rahimov "Dilhush".

Chet el kompozitorlarining asarlari

- 1.V.A.Mottsart "Alla". M.Asilev, F.Vasilev "Dutor darsligi".
- 2.A.Ilyuhin "Gopachok". A.Ilyuhin "Balalayka o'rganish kitobi".
- 3.A.Ilyuhin "Yanka".
- 4.Dars jarayonida talabalarning ijrochilik mahoratini o'tsiradigan mashqlar berish. Zarblarning turlarini o'rgatish. Hilma-hil harakterlarga ega bo'lgan o'zbek xalqi, bastakorlarimiz asarlari va qardosh xalqlar kuylarini ijro etish.
- 5.M.Musorgskiy "Gopak". A.Ilyuhin "Balalayka o'rganish kitobi". M., 1974 y.
- D.Shotsakovich "Gavod", D.Verdi "Vtsuplenie". O'zbek xalq kuylari va bastakorlarimiz asarlarini o'rganish va ijro etishda an'anaviy ijro yo'llarini o'rganish va kuylarning jozibasiga qarab bezaklar tanlash.
- 6.I.Sventson "Norvejskaya pesnya". "Balalayka o'rganish kitobi". M.,1974
- 7.V.Abaza "Pitsikato".
- 8.V.Demyanishin "Raqs". P.Manich "Balalayka". Ukraina, 1985 g.
- 9.J.Liyulli "Gavod".
- 10.M.Oginskiy "Polonez".P.Manish "Balalayka". Ukraina, 1985 g.
- 11.N.Lisenko "Elegiya".
- 12.A.Shalova "Oy, da ti, Kalinushka". Russkaya narodnaya melodiya. Obrabotka A.Shalova. Leningrad, 1985 g.
- 13.A.Shalov qayta ishlagan "Kamarinskaya".
- 14.F.Pulen "Stakato". Balalayka repertuari. V.Lobov. Moskva, 1987 g.

O'zbek xalq kuylari va o'zbekitson bastakorlarining asarlari

1. O'zbek xalq kuylari ijrosi qatorida maqom yo'llariga mansub asarlarni ijro etish mahoratini egallash va Davlat imtihon datsurini tuzish.
2. O'zbek xalq kuyi "Samoi dugoh". O.Qosimov "Dutor navolari". T.,1980.
3. O'zbek xalq kuyi "Samoi dugoh uforisi".
4. O'zbek xalq kuyi "Yovvoyi qalandar".
5. O'zbek xalq kuyi "Sarbozcha".
6. O'zbek xalq kuyi "Gulandom". O.Qosimov "dutor navolari". T., 1980 y.
7. O'zbek xalq kuyi "Oromijon".
8. O'zbek xalq kuyi "Tanovar". O.Qosimov "Dutor navolari". T., 1983 y.
9. O'zbek xalq kuyi "Tanovar - 2".
- 10.O'zbek xalq kuyi "Ajam taronalari".
- 11.O.Qosimov "Bahor".

Qardosh xalqlar kompozitorlar asarlari

Qoraqalpoq xalq kuyi. T.Sagindiqov qayta ishlagan “Ilme sulton”, Ozarbijon xalq kuyi “Hayratiy” N.Qurbonov “Navozish”.

Fortepiano sinfi laboratoriya mashg'ulotlar

I.S.Bax	Ikki ovozli inventsiyalar: № 1 do major, № 4 remenor, № 8 fa major, № 10 sol mijor, № 13 lya minor, № 15 si minor.
G.Gendel	Klavir uchun syuitalar: № 9 sol minor, № 12 sol major, № 16 sol minor /Passkaliya bilan/ ayrim qismlarni yoki toliq.
I.S.Bax	1. X.T.K: Preljudiyalar va fugalar I t: do minor, re major, re minor, mi minor, fa - diez major, sol minor, si bemol major. 2 t: re minor, mi bemol major, fa minor. 2. Do minor fantaziyasi. /V 906/
G.Gendel	Syuitalar: № 5 mi major, № /sol minor/ 1. Partitallar lya minor, sol major. 2. Tokkatalar: mi minor, sol major 3. Sonata re major /V 963/
G.Gendel	№ 3 re minor syuitlar
G.Fore	3. 84 ijod lya minor fugasi.
P.Xindemit	Fa, mi bemol tonida preljudiyalar va fugalar
D.Skarlatti	Fugalar
G.Gendel	Syuitalar
N.Porpora	Preljudiyalar va fugalar
I.S.Bax	1. Xoral preljudiyalar: sol major /F.Buzoni transkripsiyasi/ 2. Organ uchun preljudiya va fuga: do minor /D.Kabadevskiy transkripsiyasi/ 3. «Magnifikat» dan ariya. /A.Ioxeles transkripsiyasi/
U.Frank	Preljudiya fuga va variatsiya /Bauer transkripsiyasi «polifoniya» /rus bastakorlari/ tavsiya etiladigan

Rus bastakorlari asarlari

Rus bastakorlari polifonik asarlarning ushbu repertuar ro'yxati asarlarini ijro qilishda texnik qiyinchiliklar vazifalarni murakkablanishi va tafakkur yuritish boyicha talabalarning osib borishi asosida tuzilgan.

1. Maykapar. Preljudiya va fugetta.
2. N.Myaskovskiy. “Elegiya kayfiyati” fugasi.
3. M.Glinka. Ikki ovozli fugasi.
4. Shedrin. Polifoniya daftaridan takkatika kollej.
5. A.Xachaturyan. Fa minor inventsiyasi “Gayane baletidan adajio”.
6. A.Lyadov. Sol major kanoni.

7. G.Okuney. Prel'yudiya va fuggeta.
8. N.Myaskovskiy. Uchta № 4, № 5, № 6, ijodlar.
9. R.Shedrin. "Polifoniya daftari". Inventsiyalar.
10. A.Arenskiy. Fa minor fugettasi va fugasi.
11. A.Glazunov. Re minor prel'yudiyasi va fugasi.
12. M.Glinka. Re major fugasi.

O'zbek bastakorlarining polifoniya pesalari, syuitlari, prel'yudiya va fugalari O'zbek xalq kuylari asosida yaratilgan asarlar

- X.Azimov Fortepiano darsligi to'plamidan polifonik pesalar.
- S.Varelas Fuga "Fortopiano pesalari albomi" Toplamidan.
- P.Xoliqov "Orzu".
- S.Abramova "Polifonik pesalar". Fuga.
- F.Nazarov "Sozsiz qoshiq".
- B.Gienko "Fikrlash".
- F.Nazarov "Uch qismli fuga".
- N.Norxojaev "Sozsiz qoshiq".
- P.Xoliqov "Inventsiyalar".

Qolaqalpoq tilida ta'lim oluvchi talabalar uchun musiqa asarlari

1. "Ha'wjar" Jay tempte Qaraqalpaq xaliq namasi
2. "Yasha pariy" Tez tempte Qaraqalpaq xaliq namasi
3. "Woqiwshinin' qosig'i" ortasha tempte A.Qayratdinov muzikasi
4. "Qa'dirdan mektebim" Janliraq tempte A.Qayratdinov muzikasi
5. "G'ubbaddin" tez tempte Qaraqalpaq xaliq namasi
6. "Ana mektebim" Ha'reketshe'n' tempte Q.Dosaxov muzikasi
7. "Guljamal'din' ariyasi" "Baxit" spektaklinen wortasha tempte A'.Sultanov muzikasi
8. "Na'yleyin" G'arip-ashiq spektaklinen Jay tempte J.Shamuratov, A'.Xalimov muzikasi
9. "Shopan qosig'i" Jaylawda toy spektaklinen yoshli ha'reket penen
10. "Watanim janim anam" Shaqqaniraq tempte A'/Xalimov muzikasi
11. "Awilimnin' bag'lari" wortasha tempte K.Abdullaev muzikasi
12. "Tolqin" Shaqqan, jen'il tempte J.Shamuratov muzikasi
13. "Sen ba'ha'rdi sag'inbadin'ba" jen'il vals tempte Sh.Paxratdinov muzikasi
14. "Duwtarim menin'" Shaqqaniraq tempte Q.Turdiqulov muzikasi
15. "Aydinlar" vals tempte M.Jiyemuratov muzikasi
16. "Pashshayi koylegin'" wortasha tempte Xaliq namasi
17. "Qara ko'z" Yoshliraq tempte Xaliq namasi
18. "Ayt sen A'jiniyazdin' qosiqlarinan" wortasha tempte A'.Sultanov muzikasi
19. "Jeti asirim" wortasha tempte Xaliq namasi
20. "Yasha pa'riy" janliraq tempte Xaliq namasi
21. "Injiltpa" janliraq tempte Xaliq namasi

22. “Igalay” wortasha tempte Xaliq namasi
23. “Bal ha’rresi yan’li izledim seni” yoshli tempte A.Saparova muzikasi
24. “Aqsu’n’gu’l” wortasha tempte Qaraqtpaq xaliq namasi
25. “Muhalles” wortasha tempte Xaliq namasi

Etyudlar

“Etyudlar” bolimiga talabalarning turli tayyorgarlik darajalariga muvofiq qiyinchiligi jixatidan turli bolgan asarlar tanla olingan. O’zbek va rus guruhlar talabalari uchun moljallangan datsurga ijro texnikasi shakli turlicha bolgan etyudlar kiritilgan.

A.Gedike 40 ta melodiya etyudlar Iit. 32 ijod. “Tenglik va chaqqonlik” etyudi.
/Rovnots i beglots/58 ijod.

V.Ziring	“Etyud № 2” ijod.
F.Lekuppe	“Progress” /tanlab/.
A.Leshgorn	“Etyudlar” 66 ijod.
A.Lemuan	“50 xarakterных progressивных etyud” 37 ijod /50
ta xarakterli progressiv etyudlar/.
K.Cherni	G. Germer muxarrirligidagi tanlangan fortepiano
etyudlari.

“Dunyo” tovushlar toplami. 3–ijod. Tuzuvchi A.Bakulov.

Bolalar musiqa maktablarining 4-sinfi uchun etyudlar.

Bolalar musiqa maktabining 3–4 sinflari uchun chet el kompozitorlarining tanlangan etyudlari.

Chet el kompozitorlarining tanlangan etyudlari (3 - son)

“Fortepiano texniksi maktabi” I – son. Tuzuvchilar: V.Natanson va V.Delnova.

Dogitson kompozitorlarining bolalar uchun pesalari. 1 – son 2 t. tuzuvchilar:

M.Gubaydulin, S.Kuznetsova.

A.Leshgorn “Tanlangan etyudlar” 65 – ijod /boshlovchilar uchun/.

L.Shitte 25 – ijod. “25 ta etyudlar” /tanlab/.

- L.Lemuan “50 ta progressiv va harakterli etyudlar” 37 ijod.

№ 4,5,9,11,12,15,16,20,23,35,39.

Yirik shakl

Chet el kompozitorlari asarlari

1. Fa minor, 2 – ijod.
2. Lya major, 2 – ijod.
3. Do major, 2 – ijod.
4. Mi major, 7 – ijod.
5. DO minor, 10 – ijod.
6. FA major, 10 – ijod.
7. DO minor, 13 – ijod.
8. SOL major, 14 – ijod.

Kontsertlar

1. Do major 1.

2. Si major 2.
3. Do minor 3.
4. Rondo
5. Do major: sol major.

Variatsiyalar

1. Sol major.
2. 9 – var.lya major.
3. 6 ta engil variatsiyalar sol major.
4. E.Gaydn.

Sonatalar

1. Mi major.
2. Mi major.
3. Sol minor.
4. Re major.
5. Sol major.
6. Re major.
7. Fa major.
8. Si major.
9. V.Motsart. sonatalar.
10. Do major.

O'zbek kompozitorlari

1. S.Varelas. “Si minor” sonatinasi.
2. A.Berlin. “Do minor” sonatinasi.
3. B.Gienko. Kichik variatsiyalar /Mi minor/.
4. G.Mushel. Pkshtirang sonata. Kontsert № 1.
Konsert № 2.
Konsert № 3.
Konsert № 4.
Konsert № 5.
5. B.Zeydman. O'zbek xalq qoshigi mavzusida variatsiyalar.
6. E.Salixov. “Fa minor” sonatinasi.
7. N.Norxojaev. Repliki “Gap otish”.
8. P.Xoliqov. Sonatina. Kontsert).
9. N.Zakirov. Sonatalar /tanlab/.

Pyessalar

1. A.Alyabev. – F.Lits. “Bulbul”.
2. F.Amirov. Prel'yudiyalar. Noktyurn.
3. A.Arenskiy. Mi minor prel'yudiyasi. Mi major skerdtsosi.
4. Re bemol major noktyurni. Eksprompt 25 – ijod.
5. X.Azimov. Vospominnanie /Xotira/. Noktyurn/.
6. F.Lits. Sonety. Petrarki. /Vengercha raspodiyalar/.

Noktyurnlar

1. Vals – eksprompt. Polonezlar.
2. Vengerskiy marsh /Vengercha marsh/.
3. TSSikl “Godы tsrantsviy”, “Safar yollari”. Loreleya.
4. F.Mendelson. Fa diez minor. Fantaziyasi 28 - ijod.
5. Pesni bez slov /Sozsiz qoshiq/. Rondokaprichchiozo.
6. Oltita bolalar pesalari.
7. D.Miyo. Romans.
8. M.Musorgskiy. /Korgazmadan manzaralar/.

Intermetso

1. G.Mushel. Tokkata. Elegiya. Melodiya, Tanets /Raks/.
2. S.Raxmaninov soch. 3,3,39. Etyudlar manzaralar.
3. 33, 39 – ijod / soch. 16. 16 – ijod.
4. /Musiqiy paytlar/.
5. Romans fa minor. Barkarola, sol minor, soch – 3.
6. Pesы. Yumoreski sol major. soch. 23,32. Prellyudiya.
7. A.Skryabin soch. 3,25. 3,25 – ijod.
8. Mazurki /Mazurkalar/. soch.5 5 – ijod. Noktyurn soch. 32.
9. 32 – ijod. Poemy /dotsonlar/ soch./ijod/.

O'zbekitson kompozitorlarining fortepiano pyessalari

1. O'zbek xalq qoshigi. K.Azimov qayta ishlagan.
2. X.Azimov. Forteplano uchun uch pesa.
3. Oyga botish.
4. Josh urish.
5. Xotira.
6. D.Omonullaeva. Yomgir. Karusel.
7. R.Abdullaev. Prellyudiya va tokkato.
8. M.Bafoev. Mungli qoshiqcha. Raqs.
9. J.oiyosov. Qizchalar raqsi. Mugombir tulki.
- 10.N.Zokirov. Kichik syuita. Fantaziya.

O'zbek xalq musiqasi va O'zbekitson bastakorlari asarlari

1. Ch.Nuriev-Kanon.
2. I.Xamraev-Pesa.
3. M.Burxonov-Kapalak.
4. X.Azimov-Pesa.
5. X.Azimov qayta ishlagan. O'zbek xalq ashulasi-“Chaman ichra”.
6. B.Zeydman qayta ishlagan. O'zbek xalq ashulasi.

Chet el bastakorlari asarlari

1. V.Motsart - Ariya.
2. I.S.Bax – Menuet.

3. T.Gendel – ariya. Rigodin.

Eslatma: Qoraqalpoq va boshqa tillarda o'qitilayotgan ta'lim yo'nalishlari ishchi fan dasturlarini ishlab chiqishda musiqa asarlari tanlashda til xususiyatlari e'tiborga olinishi mumkin.

IV. Fanning xususiy metodika

Xususiy metodikaga har bir mavzuning mazmuni, darslarni o'tish tartibi tushunchalarni yo'llari, ijro etish ko'nikmalarini hosil qilish va rivojlantirish, o'quvchilarning umumiy musiqiy bilimlarini oshirish kabilar kiradi. Masalan, o'quvchilarda u yoki bu fan bo'yicha bilim va ko'nikmalarning etarli darajada hosil bo'lmayotganligini e'tirof etishning o'zi etarli emas. Buning sabablarini aniqlash zarur: dastur og'irlik qilmayaptimi, o'quvchi foydalanayotgan adabiyotlar talabga javob beradimi, o'rgatish metodikasida kamchiliklar yo'qmi va h.k.

O'rgatish metodikasining dolzarb masalasi o'rgatish ishining tuzilishi va mazmunini aniqlab, ularni muntazam ravishda takomillashtirib borishdan iboratdir.

O'rgatish metodikasining mazmunini quyidagilar tashkil etadi: umumiy va xususiy masalalar (nazariy asoslar) hamda bevosita ijro etish metodikasi.

Ijroni o'rgatish jarayonida o'quvchilarning aqliy va ijodiy qobiliyati, uning irodasi hamda uning kamoloti uchun zarur bo'lgan boshqa sifatlar ham rivojlanib boradi. Bilim va ko'nikmalarning o'quvchida mujassamlashishi asta sekinlik bilan amalga oshadi. Shu sababdan ijroni o'rgatishning faqat qisqa vaqt ichidagi natijasi bilan tanishish etarli bo'lmay, balki o'rgatish va o'rganishning barcha bosqichlarini kuzatish kerak bo'ladi. Xalq cholg'ularida ijro etishni o'rgatish ob'ektiv jarayon bo'lib, u pedagogika fani erishgan yutuqlar bilan ma'lum darajada bog'liqdir. Ijroni o'rgatishning asosiy xususiyatlari nimalardan iborat?

O'rgatish metodikasining turli yo'nalishlari (pedagogik, metodologik, umumiy, musiqiy) va predmetlararo aloqalari ilmiy izlanishlarni taqozo etadi.

O'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalash va unga ta'lim berish ishida o'quv-tarbiyaning samaradorligini ta'minlash uchun o'rgatish metodikasining nazariyasini va unga xos bo'lgan o'qitish "texnologiyasini" rivojlantirish katta ahamiyatga ega. O'rgatish nazariyasi va metodlarini rivojlantirish quyidagilarni amalga oshirishni talab qiladi:

1)cholg'uda ijro etish uchun zarur bo'lgan tushunchalarni shakllantirishning didaktik asoslari (o'rgatishning bosqichlari bo'yicha ayrim tushunchalar shakllanishning ilmiy-metodik tahlili, tushunchalar shakllanishi bo'yicha aniq metodik tavsiyalar ishlab chiqish o'quvchi va o'qituvchilarning samarali faoliyatini taminlash);

2)ijro etish asoslarini o'zlashtirish ishini cholg'uda bevosita ijro bilan uzviy bog'lab olib borish, mashhur sozandalar ijrosi bilan tanishish va shu kabilar;

3)o'quvchilarning bilimlarini tekshirish va boshqa vositalarni ishlab chiqish: bilimlarni umumlashtirish va ko'nikmalarni shakllantirish usullarini ishlab chiqish.

Boshqa fanlarda bo'lganidek, ijroni o'rgatish metodikasida ham musiqa bo'yicha umumiy bilim berish, o'rgatishning metodlari, o'rgatish

jarayonida o'quvchilarni tarbiyalash va rivojlantirish. o'quv-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish kabi qator masalalar ko'riladi. Ma'lumki. metodika mazmuni

asosan darsliklarda bayon etiladi. Keyingi yillarda o'zbek xalq cholg'ulari uchun darsliklar yaratish bo'yicha sezilarli darajada ishlar qilindi. Ammo, o'rgatish metodikasining nazariy masalalariga bag'ishlangan darsliklar judda kam.

Hozirgi paytda ijro etishni rivojlantirish ishining tarbiyaviy ahamiyatiga, lining ma'naviy-axloqiy yonalishi va ijodiy mehnat bilan uzviy bog'lanishiga karta e'tibor berilmoqda. Ta'lim-tarbiya o'rgatishning mazmuni va metodlari orqali amalga oshiriladi. Shu tufayli o'rgatishning mazmuni va metodlarini takomillashtirish — umuman ta'lim-tarbiya ishini takomillashtirish, demakdir. Ayni paytda o'quvchilarda ongli dunyoqarashni, shakllantirishga siyosiy-g'oyaviy, mehnat va ahloq tarbiyasiga alohida ahamiyat berish zarur. Bu jarayonda o'quvchilarda umumiy estetik va ijodiy qobiliyatlar ham rivojlanib boradi. Ijroni o'rgatish jarayonida mustaqil mashg'ulotlar tizimini takomillashtirish g'oyat muhim bo'lib, u o'quvchilar tafakkuri va irodasining mustahkamlanishi hamda ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishi, shuningdek, ularning darsdagi faoliyati bilan bevosita bog'liqdir.

Barcha o'quv fanlarini o'zlashtirish kabi ijro ham o'ziga xos bo'lgan metod va imkoniyatlardan kelib chiqqan holda yuqorida keltirilgan vazifalarni hal etishga qaratilgan. Shu sababli, cholg'uda ijroni o'rgatish jarayoni o'quvchilarning umumiy musiqiy tarbiyasi, dunyoqarashini shakllantirish va boshqa fanlarni o'rganish bilan chambarchas bog'liqlikda ko'rinadi. Cholg'uda ijro etishni o'rgatish barcha musiqa fanlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, ulardan musiqa asarini bevosita ijro etish bilan farqlanadi. Lekin musiqa asarini ijro etishda boshqa musiqa fanlaridan keng foydalaniladi.

V. Mutsaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mutsaqil fikrlash borasida oquvchi o'z oqituvchisining korsatma va fikrlariga kor-korona ergashib bo'sunishi emas, balki biron masala yuzasidan o'zining shaxsiy munosabatini ijro orqali bildirib olishi kerak.

Oquvchining mutsaqil mashg'ulotlarida Musiqa ijrochiligi san'atiga ongli munosabati yetakchi vazifani o'taydi. Cholg'uda ijroni o'rganish jarayonida yaxshi yolg'a qoyilgan, muntazam ravishda amalga oshiriladigan uy mashg'ulotlarining ahamiyati juda kattadir. Bunda mashg'ulotlar davomida oquvchid mehnatga bolgan ongli munosabat shakllana boradi. Bazi oqituvchilar o'z oquvchilariga keragidan ortiq xomiylik korsatib, ularni mutsaqil mehnat qilishlariga xalaqit beradilar. Aksincha, oquvchilarning mutsaqil mehnat qilishlari uchun qanchalik erta imkoniyat yaratilsa, uning natijasi shunchalik tez ko'zga tashlanadi.

VI. Talaba mutsaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi

- darslik va oquv qullanmalar Fan boblari va mavzularini o'rgatish;
- tarqatma materiallar boyicha maruzalar qismini o'zgartirish;
- maxsus adabiyotlar boyicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari utsida ishlash;
- yangi texnikalarni apparaturalarni, jarayonlar va texnologiyalarini o'rganish;
- talabaning oquv ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bolgan fanlar bo'limlari va mavzulari chuqur o'rgatish;

- faol va muammoli oqitish uslubidan foydalaniladigan oquv mashgulotlari.

VII.Tavsiya etiladigan mutsaqil ishlar mavzulari: Yirik shakldagi asarlar

- 1.D.Kabilevskiy - Sonatina.
- 2.Yu.Berkovich – Variatsiyalar.
- 3.A.Jilinskiy - Sonatina.
- 4.B.Gienko – “Jasur yigit”, “Vals”, “Kuy”.
- 5.F.Nazarov – Marsh.
- 6.D.Omonullaeva – Raqs. Marsh.
- 7.D.Shitte - №18, 22, 23 etyud.
- 8.K.Cherni - №31 etyud.
- 9.11,13,15,16,17,22,27,32 – Preljudiyalar.
- 10.O.Taktakishvili – Dotson, Tokkata. Musiqiy payt.
- 11.P.Xodjaev – Beshta kichik prelyudiyalar.
- 12.P.Xaliqov – Dutor bayoti. Yumoreska.
- 13.A.Xachaturyan. Tokkata. Vals. Dotson. Sol minor raqsi.

IX. Fan dasturning informatsion - uslubiy ta’minoti. Didaktik vositalar

Jihozlar va uskunalar, moslamalar: electron doska – Hitachi, LCD – monitor, elektron ko’rsatgich (ukazka).

video – audio uskunalar- video va audiomagnitofon, mikrofon, kolonkalar.

kompyuter va multimediali vositalar: kompyuter, Dell tipidaqi proektor, DVD – discovod, Web – camera, video ko’z.

X.Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati Asosiy adabiyotlar:

1. Mishael Pilhofer and Holly Day “Music Theory for dummies” Indiana USA 2007. Wiley Publishing Inc.
2. James Tackett. “Fundamentals of church music Theory” Austin Christian Akappella Musik. Abilene Christian University. 2009.
- 3.Barbara Kreader, Fred Kern, Phailip Keveren, Mona Rejino. Piano Lessons Book 2001
- 4.Sh.N.Rahimov. Cholg’u ijrochiligi (dutor misolida). Elektron darslik, T., 2011.
- 5.Sh.N.Rahimov, M.A.Ilxomov, Sh.S.Yusupov. Cholg’u ijrochiligi. (rubob misolida). Elektron darslik. T., 2015.
- 6.M.A.Ilxomov. Cholg’u ijrochiligi. ”Mehnat nashriyoti”, T., 2010.
- 7.X.Nurmatov – Qashqar rubobi. Toshkent. Oqituvchi nashriyoti. 2003.
- 8.Sh.Raximov – Dutor. Toshkent. G.Gulom nashriyoti. 2005.
- 9.Sh.N.Rahimov. Dutor. Darslik. ”Musiqqa nashriyoti”, T., 2010.

Qo'shimcha adabiyotlar

10. Ш.М.Мирзиёев Танқидий таҳлил, қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 16 январь, №11

11. Ш.М.Мирзиёев Буюк келажакимизни мард ва олий жаноб халқимиз билан бирга қураимиз. Тошкент “Ўзбекистон” – 2017й.

12. Ш.М.Мирзиёев Эркин ва фаравон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” НМИУ, 2016й.

13. Ш.Мирзиёев Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаравонлигининг гарови. “Ўзбекистон” НМИУ, 2016 й.

14. “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони. 1-илова: “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”. Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 8 февраль сони ва Интернет ресурс: www.lex.uz.

15.Sh.Raximov. – “Dutor ” oquv qollanma T. 2007 yil

16.Sh.Raximov, Sh.S.Yusupov. “Cholgu ijrochiligi”. T., 2012 yil

17.Sh.Raximov, A.Saidov. “Cholgu ansambli”. T., 2012 yil

18.X.Nurmatov.O.Fayziev. “Cholgu ijrochiligi rubob” oquv qollanma T.2009yil

19. Sh.Raximov.”Cholgulantirish va partitura oqitish” oquv qollanma T.2009 yil

20. Sh.Raximov “Cholgu ijrochiligiga o’rgatish metodikasi” oquv qollanma.T.2009 yil

21.Sh.Raximov. X Nurmatov.”Cholgu ijrochiligi tarixi ” oquv qollanma.T.2009 yil.

22.X.Nurmatov. «Rubob darsligi». Toshkent. Oqituvchi nashriyoti. 1993.

Elektron ta’lim resurslari

1. www.tdpu.uz

2. www.pedagog.uz

3. www.ziynet.uz

4. www.edu.uz

5. tdpu-intranet.Ped